

การเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

POTENTIAL ENHANCEMENT OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS IN CHILDCARE
DEVELOPMENT CENTER OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN
MOUNG DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE*

สุณี บุญพิทักษ์, เกียรติศักดิ์ สร้อยสุวรรณ, นิตติ คลังสีดา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Sunee Boonpituk, Kriangsak Soisuwan, Nivadee Klungsida

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

E-mail: sukan2893@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย และนำผลวิจัยรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีสู่การศึกษาวิจัยเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย รวมทั้งศึกษาผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษาได้แก่ ครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ (1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (2) การสนทนากลุ่ม (3) แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง (4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยยึดกิจกรรมการสอน 6 กิจกรรมหลักตามหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เด็กเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ใช้แผนการสอนของกรมการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการเทคนิคการสอนหลากหลาย และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาที่พบ เด็กไม่กล้าแสดงออก ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูขาดเทคนิควิธีการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน สื่อการสอนที่เป็นแนวคิดใหม่ๆ ขาดแรงจูงใจความกระตือรือร้นในการทำงาน และขาดการอบรมเพิ่มพูนการจัดการเรียนรู้พัฒนาเด็กปฐมวัย และพบว่า กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยประกอบด้วย (1) กิจกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนแบบ 5 บทและเขียนบทความวิจัย (2) ประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ ผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย พบว่า ครูปฐมวัย มีความสุขในการทำงานมากขึ้น มีเทคนิคในการผลิตสื่อที่หลากหลาย สามารถทำวิจัยในชั้น

* ได้รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2564

เรียนได้สำเร็จและเขียนบทความวิจัยในชั้นเรียนได้ มีวิธีคิดและการทำงานที่เป็นระบบ รักที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไป และโดยภาพรวมมีความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด = 4.61

คำสำคัญ : การเสริมสร้างศักยภาพ; ครูปฐมวัย; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The purposes of this research were to study the conditions and the problems of learning management of early childhood teachers and using the result for activity model to develop good manner of early childhood teachers' characteristics to be applied for the potential enhancement of early childhood teachers and also study the satisfaction towards the activities for potential enhancement of early childhood teachers in Childcare Development Centers of Local Administrative Organization, Kamphaeng Phet Province .This research was Action Research with the method of quantitative and qualitative for data collection and analyzation. The informants consisted of 26 early childhood teachers in Childcare Development Center under Local Administrative Organization, Kamphaeng Phet Province. The research instruments were 1) Workshop 2) Focus Group 3) Structured questionnaire 4) Rating Scale Questionnaire to find the satisfaction towards the activities for potential enhancement.

The results revealed that the conditions of learning management of early childhood teachers was found that the learning was focus on 6 main activities through Early Childhood Educational Curriculum, B.E. 2560. Children learned with their practices. Instructional plan of Local Government Department were used for learning management. Various instructional techniques were used. Executive Function and The Philosophy of Sufficient Economy were interpolated in childhood learning. The problem of learning management was found that children were not assertive. Parents did not know how to encourage children development. Teachers lacked of instructional techniques and classroom researches. Modern instructional median were not be used for learning Teachers also did not have the motivation and enthusiasm for working Moreover teachers did not have trainings for childhood learning. And found the activities for potential enhancement of early childhood teachers which consisted of 1) The activity of setting 5 chapters of classroom research and writing research articles. 2)

Production of creative media. The satisfaction towards the activities for potential enhancement of early childhood teachers was found that early childhood teachers were happier for working. There were various techniques of media production. Could finish classroom research and write research articles. Thoughts and working were better. They loved further classroom research in general, the satisfaction was at the highest level. (= 4.61)

Keywords: Potential enhancement; Early childhood teachers; Childcare Development Centers.

บทนำ

สังคมปัจจุบันความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560). การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่กล่าวมานี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องกลับมาองการสร้างคนตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อการเติบโตดำรงชีวิตในสังคมโลกอย่างเป็นบุคคลที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งความสำคัญของเด็กปฐมวัยถูกกล่าวถึงในมาตรฐานสถานศึกษาปฐมวัยแห่งชาติว่า ปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อไป ดังคำกล่าวของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เอคแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” (จิราภรณ์ แผลงประพันธ์, 2563)

ข้อมูลดังที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าช่วงเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยอันสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งครูปฐมวัยเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นที่สองรองจากพ่อแม่ ที่มีบทบาทหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังคำกล่าวของปรมาจารย์ด้านการศึกษาปฐมวัย คุณหญิงเบญจา แสงมลิ กล่าวว่า “งานปลูกฝังอบรมเด็กให้เติบโตมีความเจริญเป็นงานหนักที่สุด และเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้ชาติดำรงอยู่ได้ ครูอนุบาลจึงเป็นครูคนแรกในชีวิตเด็ก” (เบญจา แสงมลิ, 2550 : 105)

แม้ว่าการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กในวัยนี้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชนเข้ามาดูแล รวมถึงการได้รับการดูแลจาก ผู้ปกครอง ครอบครัว แต่กลับพบว่าเด็กประสบปัญหาด้านพัฒนาการล่าช้า จากปัญหาสถานการณ์เด็กไทยในรอบ 10 ปี พ.ศ.2550- 2560 พบว่า เด็กวัย 1-3 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยร้อยละ 25 อายุ 4-5 ปี ไม่สมวัยร้อยละ 42 พัฒนาการด้านภาษาล่าช้าถึงร้อยละ 20 (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล การสำรวจกรมอนามัย พ.ศ. 2542-2552) นอกจากนี้จากข้อมูลการสำรวจพัฒนาการเด็กของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี 2557 เผยเด็กปฐมวัยไทยมีวิกฤตทางด้านการพัฒนา พบล่าช้าต่ำกว่ามาตรฐานถึง 30 % พบเด็กแรกเกิด – 2 ปี มีพัฒนาการไม่สมวัยร้อยละ 22 ส่วนเด็กอายุ 3– 5 ปีมีพัฒนาการไม่สมวัยสูงถึงร้อยละ 34 หรือ 1 ใน 3 จำเป็นต้องเร่งค้นหาเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ให้ได้รับการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการอย่างเหมาะสม ซึ่งพบว่าร้อยละ 90 จะกลับมาปกติ ส่วนอีกร้อยละ 10 อาจมีปัญหาอื่นๆ เช่น ออทิสติกหรือมีปัญหาด้านการเรียนรู้ ต้องรับการดูแลรักษา กระตุ้นพัฒนาการโดยผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง (พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, 2559)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหน่วยงาน ที่มีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษาพัฒนาเด็กตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมุ่งเน้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงดู ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (อรพิน สุจริตจันทร์, 2557: 2)

จากการศึกษางานวิจัยของ ณัฐวดี พงษ์คำผาย (2559) กล่าวว่าสภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยทั้งหมด 58 แห่ง และสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล จัดในรูปศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีทั้งรับโอนจากหน่วยงานราชการอื่นและจัดตั้งขึ้นเอง มีจำนวน 125 ศูนย์ ในการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ผ่านมา ได้มีการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งประเมินโดยคณะกรรมการของหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการประเมินมีผ่าน 11 ศูนย์ และไม่ผ่าน 114 ศูนย์ คิดเป็นจำนวนผ่านการประเมินร้อยละ 9.65 และไม่ผ่าน 90.35 นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษาภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง การจัดการเรียนการสอน ภาพรวม อยู่ระดับ ปานกลาง ข้อควรพัฒนา ควรจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างหลากหลาย มีการพัฒนาห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย และยังพบผลการศึกษาวิจัยของชนิษฐา วงไม้ (2559) เป้าหมายกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การทำงานที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เกิดผลต่อผู้เรียนและต่อส่วนร่วม ข้อมูลจากงานวิจัยนี้เป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นความสำคัญของการ

พัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดกำแพงเพชร ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนและมีความต่อเนื่อง

จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามวัย จึงนำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่การเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

- 1) ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ที่สมัครใจเข้าร่วมการเสริมสร้างศักยภาพจำนวน 26 คน
- 2) ข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 เอกสารหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกสารมาตรฐานสถานศึกษาการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ
- 3) ด้านตัวแปร ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และปัญหาที่เกิดขึ้น

4) เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การจัดประชุม Work Shop กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ด้านสภาพการจัดกิจกรรมการสอนเด็กปฐมวัย ปัญหาที่เกิดขึ้นและการพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย สรุปข้อมูล Mind Mapping และนำเสนอ

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ จัดประชุม Work Shop และใช้เครื่องมือ Mind Mapping

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และเขียนพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่การเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

1) ข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ เอกสารการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน การประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ งานวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย และงานวิจัยรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) นำผลการวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลสภาพ ปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของขั้นตอนที่ 1

3) เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความสามารถด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง การจัดกิจกรรมการประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความคิดเห็นการประเมินศักยภาพตนเอง

4) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

4.1) ศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2) ศึกษาแผนงานการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและเนื้อหาการอบรม

4.3) สร้างแบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง ที่เกี่ยวข้องกับสาระที่ต้องการประเมินจากผู้เข้าร่วมอบรม

4.4) นำแบบสอบถามทั้งหมดปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการประเมินผู้เข้าร่วมอบรม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บข้อมูลหลังจากเสร็จกิจกรรมของแต่ละครั้ง

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และเขียนพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจ กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และแบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้างความพึงพอใจ ที่มีต่อกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย

สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยปรับปรุงแบบสอบถามจากงานวิจัย เรื่อง รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สุณี บุญพิทักษ์ , 2559) วิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยยึดการจัดการจัดการเรียนการสอน 6 กิจกรรมหลักตามหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เน้นให้เด็กเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ บูรณาการเทคนิคการสอนแบบโครงการ (Project Approach) การสอนแบบมอนเตสซอรี และการสอนแบบ STEM สอดแทรกการพัฒนาทักษะสมอง EF การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แผนการสอนของกรมการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาที่พบของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) เด็กอายุต่างกันเรียนร่วมกัน 2) เด็กไม่กล้าแสดงออก พูดไม่ชัด ติดโทรศัพท์ ติดผ้า ติดขวดนม 3) ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 4) ขาดการให้ความร่วมมือเท่าที่ควร 5) ต้องการเร่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ในส่วนประเด็นปัญหาการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูขาดเทคนิควิธีการสอนและสื่อการสอนที่เป็นแนวคิดใหม่ๆ ขาดแรงจูงใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และขาดการเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความสามารถ

2. รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่การเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยนำผลการวิจัยรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ สุณี บุญพิทักษ์ (2559) ประกอบด้วย

กิจกรรมที่สำคัญ	คุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครู ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) กิจกรรมที่ 2 สื่อสร้างสรรค์การเล่นิทาน กิจกรรมที่ 3 ครูดีของหนู กิจกรรมที่ 4 การเคลื่อนไหวจังหวะและดนตรี กิจกรรมที่ 5 วิจัยในชั้นเรียนไม่ยากอย่างที่คิด (วิจัยแบบหน้าเดียว) กิจกรรมที่ 6 การศึกษาดูงาน สถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	1. รักเด็ก 2. เก่งสอนเก่งสื่อ 3. ใฝ่รู้สู้งาน 4. สานสัมพันธ์ชุมชน

ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้เป็นกิจกรรมดังนี้ 1) การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 5 บท (แบบกึ่งทางการ) เป็นการเขียนบทความวิจัยในชั้นเรียน 2) การประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย และนำเผยแพร่ต่อสาธารณชน

การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 5 บท สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัยเป็นลักษณะของวิจัยแผ่นเดียว ยังไม่เคยทำเป็นวิจัยในชั้นเรียนแบบ 5 บท หรือบางครั้งลอกจากงานวิจัยใน Internet ทำเพียงผ่านไปให้มีส่งผู้บริหาร ครูปฐมวัยไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะไม่เคยผ่านการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนมาก่อน เข้าใจว่าวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ยาก มีหลักการซับซ้อนมาก หลังจากได้เข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติทำวิจัยในชั้นเรียน ครูปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนของขั้นตอนกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การหาโจทย์ปัญหา ขอบเขตการวิจัย ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่จะได้รับ การสร้างและหาคุณภาพของนวัตกรรม วิจัยในชั้นเรียนไม่ยากสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาเริ่มทำวิจัยในชั้นเรียนที่ห้องเรียนได้ มีความตั้งใจจะต้องทำงานวิจัยให้สำเร็จในเรื่องนี้แล้ว มีความคิดจะทำต่อไป รู้สึกสนุกไม่น่าเบื่อ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นด้วยกับการใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรม ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์สื่อจากเศษวัสดุน้อย จะทำเฉพาะสื่อที่ชอบทำตามความเข้าใจของตนเอง มีความรู้แบบซ้ำๆ เดิมๆ ไม่มีทิศทางไม่มีอะไรแปลกใหม่ ไม่ทราบถึงเทคนิคและการปฏิบัติอย่างแท้จริงเป็นความเข้าใจเบื้องต้น ขาดความคิดสร้างสรรค์การนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างให้เกิดประโยชน์ ไม่เข้าใจงานสร้างสรรค์ ไม่เข้าใจงานประดิษฐ์ หลังจากเข้ารับการอบรมการการประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ พบว่า ครูปฐมวัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆเพิ่มมากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเศษวัสดุต่างๆ มาประดิษฐ์สื่อสร้างสรรค์ได้มีเทคนิคในการผลิตสื่อที่หลากหลาย มีแนวคิดที่หลากหลายสามารถนำวัสดุมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัด

กิจกรรมให้กับเด็ก สามารถเลือกสื่อที่เหมาะสม และเด็กมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์เกิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมีความสุขสนุกสนาน

3. ความพึงพอใจ กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

จากการสนทนากลุ่มและแบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ชีวิตของครูปฐมวัยมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นหลายอย่าง เช่นสามารถอธิบายให้ผู้บริหารเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีความสุขในการทำงานมากขึ้น ภูมิใจในตนเองสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้สำเร็จ และสามารถเขียนบทความวิจัยในชั้นเรียนได้ มีวิธีคิดเป็นระบบ ส่งผลให้มีการทำงานที่เป็นระบบ มีการคิดนอกกรอบ (Cognitive Flexibility) และพึงพอใจในกิจกรรมทั้งหมด ครูปฐมวัยรักที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไป และจากข้อมูลแบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจ ต่อการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด = 4.61

ผลการประเมินศักยภาพตนเอง

1. ศักยภาพที่เกิดขึ้นในตนเอง พบว่า สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆอย่างมีเหตุผล มีการคิดวิเคราะห์ต่อยอดเพิ่มเติมศักยภาพความเป็นครูมากขึ้น รับผิดชอบงานที่ทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้นตลอดเวลา เป็นคนคิดใหม่ ทำใหม่ ไม่ยึดติดอยู่กับที่ จะพัฒนาตนเองไปเรื่อยๆ พร้อมทั้งจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆให้เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมไปถึงให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูปฐมวัย

2. ศักยภาพการนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีความรู้กิจกรรมการสอนเพิ่มขึ้นเป็นความรู้ใหม่ที่หลากหลาย มีศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานกับความเป็นครู สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต นำความรู้ไปพัฒนาศักยภาพของเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงให้เกิดประโยชน์ได้

นอกจากนั้น สามารถถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย ดังนี้

1. วิทยากรการอบรมต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่นำมาพัฒนาครูอย่างแท้จริง
2. บุคลิกภาพของผู้เป็นวิทยากรถ่ายทอดให้ครูมองเห็นความตั้งใจจริงและความเป็นกัลยาณมิตร
3. วิทยากรต้องมีความสามารถเทคนิคการสร้างแรงบันดาลใจ
4. กระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้จากสิ่งที่ย่อยสู่สิ่งที่ยาก ยกตัวอย่างประกอบจากเรื่องที่ใกล้ตัวครู ครูสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านสื่อรูปธรรม
5. ใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีมาเป็นอุปกรณ์สร้างการเรียนรู้ ติดต่อสื่อสาร เช่น กลุ่ม Line, face book
6. เทคนิคการให้ความรู้ควบคู่การสร้างแรงบันดาลใจ
7. มีกิจกรรมการติดตามรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

8. การแสดงผลงานเพื่อการกระตุ้นเร้าความสนใจ

9. กิจกรรมการปฏิบัติ (Learning by Doing) และกิจกรรม Share and Learn บูรณาการในกระบวนการจัดอบรมทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

ผลความสำเร็จจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ได้ผลงานวิจัยในชั้นเรียน บทความวิจัยในชั้นเรียน และโปสเตอร์นำเสนอในงานราชภัฏกำแพงเพชรวิชาการ ครั้งที่ 16 “เปิดประตูสู่นาคต” 18-19 กุมภาพันธ์ 2563 ณ หอประชุมราชพฤกษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เนื่องด้วยกิจกรรมได้ดำเนินการ มาจากฐานองค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร (สุณี บุญพิทักษ์, 2558) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้กิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ในบริบทชีวิตการทำงานตามบทบาทของครูปฐมวัย ทั้งเรื่องการประดิษฐ์สื่อการสอน และวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาที่กล่าวว่า ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึงสุขกาย สุขใจ) สติปัญญา ความรู้ (หมายถึง เป็นคนเก่ง) และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมายถึง เป็นคนดีของคนรอบข้างและสังคม)” และนำไปสู่การเตรียมพร้อมรับการประเมินภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งสอดคล้องทุกมาตรฐานและโดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ หัวข้อ 2.3 ส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การดำเนินกิจกรรมการวิจัยการเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัย ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเรียนรู้ผ่านกระทำ (Learning by doing) และกิจกรรม share and Learn ซึ่งทั้งสองกิจกรรมนี้ ครูปฐมวัยเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจไม่รู้สึกเบื่อ ได้คิด สนทนาซักถามระหว่างเพื่อนกับเพื่อนหรือกับวิทยากร ซึ่งหลักการเรียนรู้ผ่านการลงทำ นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่มีความเชื่อปรัชญาการศึกษานี้คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้นำนักปราชญ์ ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์จะต้องปรับตัวเพื่อให้ชีวิตอยู่รอด จึงมีวิถีที่แพร่หลายและนำมาใช้ในการจัดการศึกษา คือ “Learning by doing” หรือการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (ปิ่นแก้ว ไชยสลิ, 2561)

นอกจากนี้ผลความสำเร็จพบว่า เนื่องด้วยขั้นตอนกระบวนการวิจัยเสริมสร้างศักยภาพครูปฐมวัยมีความเป็นลำดับต่อเนื่อง ผู้วิจัยเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นเรื่องที่อบรม และครูปฐมวัยเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ มีขั้นตอนเรียนรู้สิ่งที่ง่ายไปหายาก มีกิจกรรมการนัดพบติดตามความก้าวหน้าใน

บรรยากาศความเป็นกัลยาณมิตร สร้างแรงบันดาลใจ แม้ว่าครูปฐมวัยทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพ ส่วนใหญ่ไม่สามารถสรุปงานวิจัยในชั้นเรียน 5บท เสร็จตอนปิดโครงการงานวิจัย แต่ครูปฐมวัยทุกคนจะนำความรู้ความเข้าใจและทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน และการเขียนบทความวิจัยในชั้นเรียนไปดำเนินการต่อให้สำเร็จในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดอบรมพัฒนาครู ควรต้องวางแผนการจัดอบรมให้มีวันเวลา การติดตามหรือการนำเสนอความก้าวหน้าของงานเป็นระยะๆ ให้ผู้อบรมได้มาพบกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ จะส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาครูในเรื่องนั้นๆได้ดี
2. ประเด็นหัวข้อเรื่องการพัฒนาศักยภาพครู ควรเป็นเรื่องที่ครูมีโอกาสได้ปฏิบัติแบบสร้างสรรค์ ศิลปะและทางด้านวิชาการ ได้ใช้ทั้งสมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา ส่งผลให้ไม่เคร่งเครียดหนักมากไป
3. วิทยากรตามประเด็นเรื่องที่พัฒนาครู ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตระหนักเห็นความสำคัญ จัดงบประมาณ หรือโครงการพัฒนาครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรงอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี
2. ผู้บริหารจัดการกิจกรรมพาครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาดูงานหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาด้านปฐมวัย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความรักสามัคคีในหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ชนิษฐา วงษ์ไม้. (2559). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของกลุ่มโรงเรียนหนองหัววัว อำเภอพราณกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. (2561). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.).

- จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2563). *ร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย: ก่อนจะสายเกินไป*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2563 จาก <https://tdri.or.th/2014/06/kt22/>.
- ณัฐวดี พงษ์คำผาย. (2559). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามมาตรฐานด้านกระบวนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เบญญา แสงมลิ. (2550). *คุณหญิงเบญญา แสงมลิ ปรมาจารย์ด้านการอนุบาลศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: รักลูกแฟมิลีกรุ๊ป.
- ปิ่นแก้ว ไชยสลิ. *การเรียนรู้โดยการลงมือทำมีที่มาอย่างไร*. (2561). สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/main_php/print_informed.php?id_count_inform=20871.
- พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์. (2559). *เด็กปฐมวัย อนาคตไทยในมือเรา*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.hfocus.org/content/2016/06/12324>.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *การสำรวจกรมอนามัย พ.ศ. 2542-2552*. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2562 จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://bet.obec.go.th/New2020/?p=1671>.
- สุณี บุญพิทักษ์. (2559). *รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่ดีของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อรพิน สุจริตจันทร์. (2557). *แนวทางการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลจังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.